

Bufdir

Helsedirektoratet

Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier

Endringer i 14 velferdstjenestelover

For å **styrke oppfølgingen av utsatte barn**, unge og deres familier, er det med virkning fra 1. august 2022 vedtatt bestemmelser om samarbeid, samordning, barnekoordinator og individuell plan.

Gjennomføring av Likeverdsreformen

Prop. 100 L

(2020 – 2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i velferdstjenestelovgivningen
(samarbeid, samordning og
barnekoordinator)

Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier

 Nasjonal veileder

[Hva er nasjonal veileder?](#) →

 Åpen innspillsrunde fram til 1. desember 2022: For mer informasjon, se [Om veilederen](#) > Innspill til veilederen.

1. Innledning - Samarbeid til barns beste

2. Samarbeid på systemnivå

3. Samarbeid på individnivå

4. Samordningsplikt for kommunen

5. Barnekoordinator

6. Individuell plan

7. Veiledningsplikt, oppmerksomhetsplikt og taushetsplikt

8. Om veilederen

Søk i nasjonal veileder

1. Innledning - Samarbeid til barns beste

2. Samarbeid på systemnivå

2.1 Velferdstjenestene skal samarbeide utover oppfølgingen av det enkelte barn, ungdom og deres familie

2.2 Ansvar for samarbeidsplikten på systemnivå

2.3 Barn og unge skal involveres i arbeid med samarbeid på systemnivå

2.4 Organisering av det tverrsektorielle samarbeidet

3. Samarbeid på individnivå

3.1 Velferdstjenestene skal samarbeide når det er nødvendig

3.2 Planlegge og gjennomføre samarbeidet

3.3 Barn og ungdom som oppholder seg i to kommuner

Endringer i 14 velferdstjenestelover

- helse- og omsorgstjenesteloven
- spesialisthelsetjenesteloven
- psykisk helsevernloven
- tannhelsetjenesteloven
- pasient- og brukerrettighetsloven
- barnevernloven
- krisesenterloven
- familievernkontorloven
- barnehageloven
- opplæringsloven
- privatskoleloven
- sosialtjenesteloven
- NAV-loven
- integreringsloven

Tydeliggjøring, harmonisering og forsterking av samarbeids- og koordineringsplikter

- Samarbeidsplikt på systemnivå for alle velferdstjenester
- Samarbeidsplikt i enkeltsaker for alle velferdstjenester
- Samordningsplikt for kommunen - ny
- Barnekoordinator - ny
- Rett til alminnelig koordinator - nytt
- Rett til individuell plan – nå også rettighet etter barnevernloven

Hvilke utfordringer skal lovendringene og veilederen bidra til å løse?

- Uønsket lokal variasjon i velferdstjenestetilbudet.
- Barn og ungdom får ikke helhetlig, tilrettelagt hjelp.
- I tillegg til å ha store omsorgsoppgaver, opplever mange barn og foreldre et tjenestetilbud som ikke henger sammen.
- Mange foreldre opplever at informasjonen om tjenester og hjelpesystemet er mangelfull, tilfeldig og personavhengig, og at de selv må finne, utløse og koordinere hjelpen som gis.
- Foreldre opplever at de har liten innflytelse over egen hverdag.
- Manglende tid til å være foreldre.

Hvor vil vi?

- Barnet, ungdommen og familien i sentrum
- På et tidlig tidspunkt identifisere barn og unge som er i en utsatt situasjon
- Helhetlige og koordinerte tjenester til de som trenger det
- Rett hjelp til rett tid i rett omfang med rett kompetanse, inkl. samhandlingskompetanse
- God informasjon om alle relevante velferdstjenestetilbud
- God og tilpasset kommunikasjon med familien, barnet/ungdommen
- Reell medvirkning for familien og barnet gjennom hele tjenesteforløpet
- Aktiv anvendelse av individuelt tilpasset samtykke: hvilke opplysninger vil vi/jeg dele med hvem?
- Tjenestene jobber sammen for å styrke barnas samlede oppvekst- og læringsmiljø

Eksempel på spørsmål:

- HVA ER VIKTIG FOR DERE?
- HVA ER VIKTIG FOR Å FÅ TIL ET GODT TJENESTETILBUD FOR DERE?
- HVA TRENGER BARNET?
- HVA TRENGER DU?
- HVA TRENGER DERE SOM FAMILIE?
- HVA TRENGER DERE SOM FORELDRE?

Barnekoordinator

Familiens rett til barnekoordinator følger av pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5 c:

«Familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester, har rett til barnekoordinator etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5 c.»

- Det er foreldrene eller den som samtykker på vegne av barnet/ ungdommen som kan samtykke til oppnevning av barnekoordinator.
- Barnekoordinator er en individuell rettighet for familien
- Ikke krav om søknad eller enkeltvedtak
- Pasient, bruker eller dennes representant som mener at retten til barnekoordinator er brutt, kan klage til statsforvalteren etter reglene i [pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 7](#).
- Ikke tilstrekkelig å innføre en barnekoordinatorfunksjon på systemnivå i kommunen.
 - men en slik funksjon vil ha stor nytteverdi for kvalitet og opplæring av barnekoordinatorene som oppnevnes og tildeles den enkelte familie.

Ungdom under straffegjennomføring

- Kommunens plikt til å oppnevne barnekoordinator følger av helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a.
- Plikten omfatter ungdom under straffegjennomføring (for eksempel ungdom som på grunnlag av ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff har en ungdomsplan med ulike velferdstjenestetiltak som et alternativ til fengselsstraff eller samfunnsstraff).

De samlede vilkårene for rett til barnekoordinator

- Familien venter barn eller har barn under 18 år
- Barnet har alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne
- Barnet har behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester
 - Individuell, konkret vurdering av om vilkårene for rettigheten er oppfylt.

BEHOV

Vurderingstema på tvers av vilkårssettet:

Det sentrale for vurderingen av rett til barnekoordinator skal være hvilket hjelpebehov barnet har, og i forlengelsen av dette om barnet vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester.

Vilkår **1**: Familien venter barn eller har barn under 18 år

- Retten til barnekoordinator kan inntre allerede under svangerskapet eller når foreldre er tildelt et adoptivbarn.
- Selv om retten opphører ved fylte 18 år kan kommunen velge å tilby barnekoordinator også etter 18 år.

Vilkår 2: Barnet har alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne

- Barnets eller ungdommens sykdom, skade eller nedsatte funksjonsevne kan være av somatisk, psykisk, fysisk, rusrelatert, sosial, kognitiv og/eller sensorisk art.
- Det er ikke et vilkår at barnet har eller kommer til å få en diagnose.
- Det sentrale er at det er foretatt en faglig kartlegging og/eller utredning som tilsier at barnet har en alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, eller kombinasjoner av disse.

forts. Vilkår 2: Barnet har alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne

- Barnets eller ungdommens sykdom, skade eller nedsatte funksjonsevne skal være «alvorlig».
- Det skal ikke legges en streng språklig forståelse til grunn av begrepet «alvorlig».
- Nedre grense: Begrepet «alvorlig» skal sikre at det ikke er enhver sykdom, skade eller lidelse som kvalifiserer til å oppfylle lovens vilkåret.
- Når det er behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte tjenester på grunnlag av barnets helsetilstand, så er dette et moment som tilsier at det foreligger en alvorlig sykdom, skade eller lidelse.

forts. Vilkår 2: Barnet har alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne

- Begrunnelsen for en nedre grense – hva kan denne være
 - Forarbeidene sier ikke mye om dette
 - Riktig problemforståelse er viktig:
 - Er det barnets sykdom, skade eller nedsatte funksjonsevne som er årsaken til at det er behov for velferdstjenester som krever koordinering?
 - Riktig situasjonsforståelse og løsning– på hvilken arena og for hvilket formål er det behov for koordinering? Er det for eksempel en mobbe- eller trivselssak på skolen så er det ikke sikkert at det er barnets helsetilstand (sykdom, skade eller nedsatte funksjonsevne) som er det som utløser behov for helhetlig og koordinerte tjenester.
 - Da vil andre måter å samarbeide på kunne være det mest hensiktsmessige.
Eks trygghetsavtale: ungdommen går til en fast, trygg voksen.
 - Unngå unødvendig sykeliggjøring av barn
 - Når barnet sliter pga familiesituasjon
 - Når barnet sliter pga skolesituasjon
- En del barn og unge vil oppfylle vilkåret for å få alminnelig koordinator.
- Begge koordinatorordningene peker inn i det sentrale vurderingstemaet: om barnet/ungdommen har en helsetilstand som krever sammensatte og koordinerte tjenester fra flere tjenesteytere.

Vilkår 3: Barnet har behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester

- Begrepet «**langvarig**» omfatter også forholdsvis kortvarige behov.
- Med behov for «**sammensatte eller koordinerte**» menes tjenester til barnet eller ungdommen som bør ses i sammenheng og virke sammen.
- I tvilstilfeller kan en vanskelig familiesituasjon bidra til at vilkåret anses oppfylt: særlige forhold i familien som tilsier at det er behov for koordinering av barnets velferdstjenestetilbud.
- Det er ikke et krav at barnet eller ungdommen allerede er tildelt både helse- og omsorgstjenester og en annen velferdstjeneste, men at det foreligger et slikt behov.
- Det er heller ikke et krav at det dreier seg om tjenester som krever enkeltvedtak.
- Kartlegging er nøkkel. Ofte bør denne være tverrfaglig. Kommunens ansvar.

Barnekoordinators myndighet til å koordinere

- Myndighet til å koordinere
 - Barnekoordinators oppgaver etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a forutsetter myndighet til å beslutte i forhold som gjelder koordineringen av de kommunale velferdstjenestene til barnet, ungdommen og familien.
 - Hvilken myndighet barnekoordinator har, og hvordan dette i praksis gjøres i den enkelte kommune, skal følge av delegeringsvedtak innenfor kommunedirektørens rammer for delegeringsmyndighet.
 - Hvordan gjør nabokommunen din dette?

Barnekoordinator og alminnelig koordinator – eksempler på likheter og forskjeller

Barnekoordinator

- Rettighetssubjekt er familien. Koordinator for familien. Koordinering begrunnet i barnets hjelpebehov.
- Tydeliggjort myndighet i lov og delegasjonsvedtak
- Oppnevnes av kommunens koordinerende enhet for habiliterings- og rehabiliteringsvirksomhet.
- Reguleres av helse- og omsorgstjenesteloven
- For å ha rett til barnekoordinator er det et vilkår at barnet eller ungdommen har alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne.
- Hjelpebehov er sentralt vurderingstema; «behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester», jf. hol. § 7-2 a.
- Barnet eller ungdommen har behov for både helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester.
- Retten kan innvilges for et ufødt barn. Retten gjelder opp til 18 år.
- Vilåarene for å ha rett til barnekoordinator er samlet sett noe strengere enn for alminnelig koordinator. Til gjengjeld innebærer barnekoordinator en utvidet koordinatorordning når den innvilges, fordi familien er rettighetssubjektet, ikke bare pasienten eller brukeren.

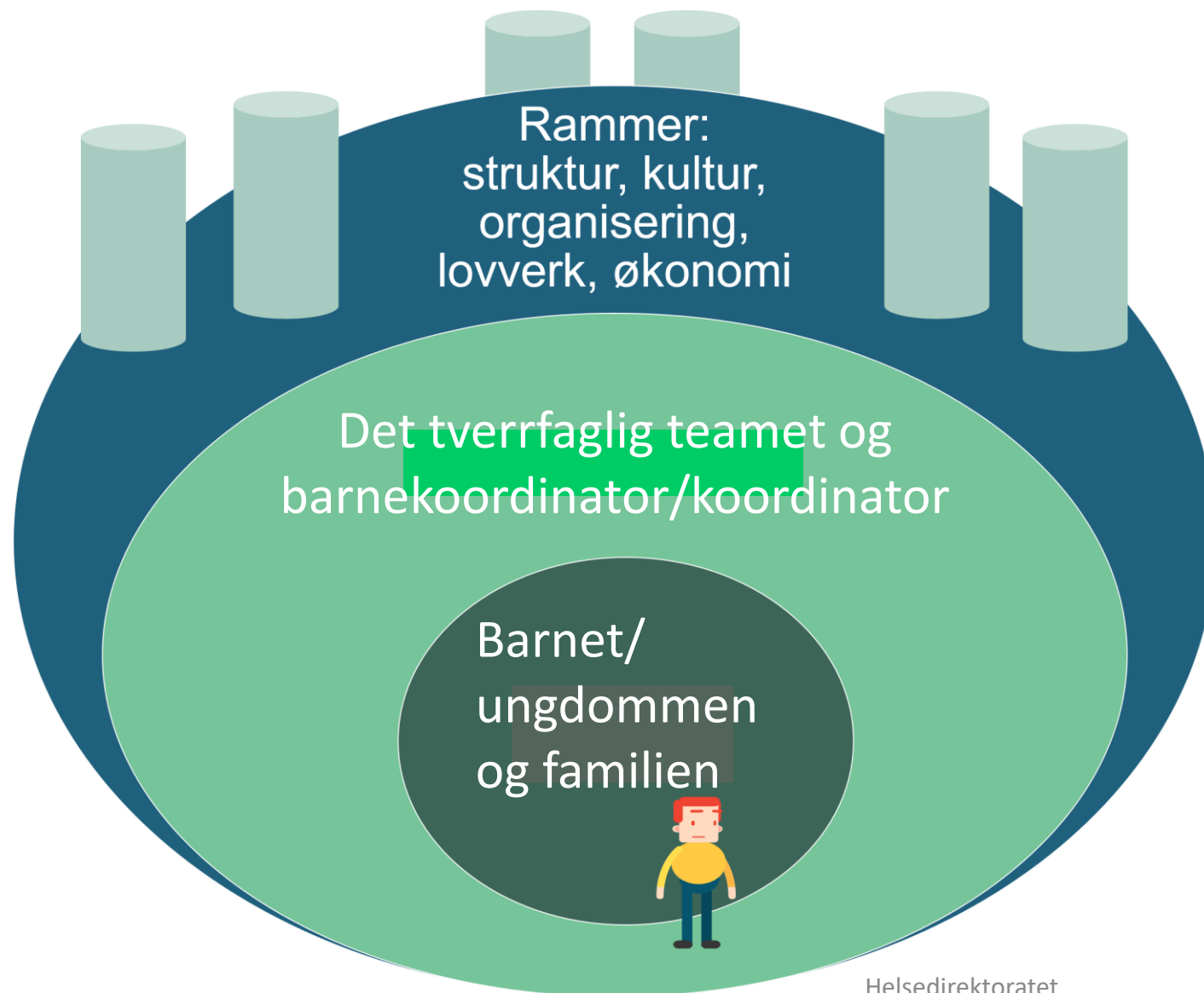
Alminnelig koordinator

- Rettighetssubjekt er pasient eller bruker. Faglig anbefaling: Pårørendeperspektivet er viktig også for alminnelig koordinator. Se Hdirs veileder: [Koordinator i kommunen og spesialisthelsetjenesten \(Veileder om rehabilitering, habilitering, individuell plan og koordinator\)](#).
- Oppnevnes av kommunens koordinerende enhet for habiliterings- og rehabiliteringsvirksomhet.
- Reguleres av helse- og omsorgstjenesteloven
- Hjelpebehov er sentralt vurderingstema; «behov for langvarige og koordinerte tjenester», jf. hol § 7-2.
- For å ha rett til alminnelig koordinator er det nok at barnet eller ungdommen har behov for helse- og omsorgstjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven.
- Det er ingen øvre aldersgrense for alminnelig koordinator.
- Se også alminnelig koordinator hjemlet i spesialisthelsetjenesteloven 2-5 a.
- Mange vil kunne oppfylle vilåarene for både barnekoordinator og alminnelig koordinator. Det oppnevnes kun en av delene i kommunen. Valgfritt for familien og bruker. Brukermedvirkningsrett, ink informasjon står her sentralt.

Samarbeid på tvers av fag, nivåer og sektorer
fordrer tydelig ledelse

Utfordringsbilde – faktorer ved tjenestene

- Faktor ved tjenestene
 - økt spesialisering
 - ulike rammer; eierskap, kultur, finansiering, regelverk...
 - «siloorganisering»
 - ledelse på enhetsnivå

Ansvar for samarbeidsplikten på systemnivå

Plikten til å samarbeide utover enkeltsaker ligger til *de enkelte velferdstjenestene*, men det er tjenesteeier som har det overordnede ansvaret for oppfyllelse av plikten.

Velferdstjenestene må selv ta stilling til hvordan de organiserer det tverrsektorielle samarbeidet. For kommunale velferdstjenester har kommunens ledelse det overordnede ansvaret.

LEDELSE

Samarbeid på tvers av fag, nivåer og sektorer krever **tydelig ledelse** på alle nivåer

- Legge til rette for samarbeid på tvers av «siloer» - implementering
- Rutiner og retningslinjer for samarbeid – internt og mellom sektorer - nedfelt i kommunens/virksomhetens kvalitetssystem
- At personell i tjenestene har kunnskap om regelverket for samarbeid og samordning
- Velferdstjenestene må ha kunnskap om hverandres ansvar og oppgaver

«Uten lederstøtte oppleves koordinatorrollen som en tilleggsoppgave» (koordinator)

Ledere må sikre rammer for utøvelse av rollen som barnekoordinator

- Myndighet til å koordinere – delegasjon
- Sikre at koordinerende enhet har tilstrekkelige rammer til å ivareta det overordnede ansvaret for barnekoordinator
 - Sørge for veiledning og nødvendig kompetanseutvikling
 - Motta meldinger om behov
 - Utarbeide rutiner - implementering
 - Nødvendige verktøy
- Verdsette, anerkjenne og gi legitimitet til rollen som barnekoordinator
- Vektlegge samarbeid og koordinering som en integrert del av tjenesteytingen
- Tid til å utvikle relasjoner og bygge tillit

Samarbeid med spesialisthelsetjenesten og andre velferdstjenester

- Skal beskrives i de lovpålagte samarbeidsavtalene
- Samarbeid mellom sektorer og nivåer bør minimum beskrives på rutinenivå
- Behov for barnekoordinator må så raskt som mulig meldes til kommunens koordinerende enhet
- Mange vil ha behov for spesialisthelsetjenester samtidig med tjenester i kommunen. Fagspesifikk oppfølging og samarbeid følger av gjeldende krav til forsvarlige helse- og omsorgstjenester. For noen diagnoser/tilstander kan det være utarbeidet standardiserte nasjonale forløp og fagspesifikke veiledere.
- Samarbeid med koordinator i spesialisthelsetjenesten

Oppnevning av barnekoordinator

- Medvirkning ved valg av koordinator
- Ikke krav til enkeltvedtak
- Kan oppnevnes fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten, men også fra andre sektorer i kommunen
- Rollen som barnekoordinator kan tildeles en av tjenesteyterne
- Kommunen kan også velge å opprette egne stillinger med spesialisert kompetanse til å inneha rollen som barnekoordinator.

Barnekoordinatorers oppgaver

Barnekoordinator skal sørge for

- koordinering av det samlede tjenestetilbudet og fremdrift i arbeidet med individuell plan
- ha oversikt over og bidra aktivt til å ivareta kommunens ansvar for nødvendig oppfølging og tilrettelegging for familien og barnet i form av tilbud om eller ytelse av helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester
- informasjon og veiledning om helse- og omsorgstjenestetilbud, andre velferdstjenester og relevante pasient- og brukerorganisasjoner

Kompetanse i koordinatorrollen

- Rollen som barnekoordinator kan ivaretas av personer med ulike profesjons- og fagbakgrunn
 - Nødvendig fagkompetanse – med utgangspunkt i oppgavene.
 - God kjennskap til helse- og omsorgstjenesten og andre velferdstjenester
 - Personlig egnethet
-
- Koordinerende enhet har ansvaret for opplæring og veiledning av barnekoordinator.

Avklaring av forventninger til rollen som barnekoordinator

- Forventningsavklaring til rollen overfor barnet, ungdommen, familien og samarbeidspartnere
 - Avklaring av forventninger bør skje i kontinuerlig og åpen dialog mellom barnekoordinator og barnet, ungdommen og familien.
 - Bør understøtte det naturlige samspillet i familien.
 - Skal ikke overta oppgaver som ligger til andre tjenesteytere og ikke overprøve deres faglige vurderinger.
 - Være teamleder
 - Skape trygghet, tydelighet og forutsigbarhet.

Evaluering av samarbeidsbestemmelsene

- Vil endringene i lovene resultere i at barn, unge og deres familier opplever mer helhetlige og koordinerte tjenester skal evalueres?
- NTNU Samfunnsforskning skal i fem år undersøke om lovendringene virker etter formålet.

Innspillsrunde

15.sept – 1.des
2022

Justert versjon av
veileder i løpet av
februar 2023

- I perioden fra 15.september til 1.desember 2022, var det mulig å sende innspill til tekst som kunne være vanskelig å forstå, tema som burde utdypes nærmere eller liknende. Det gjaldt ikke innspill direkte til lovendringene.
- Vi mottok innspill fra ca 40 instanser. Teksten bearbeides nå med tanke på justert versjon i løpet av februar 2023.